

Број: I-ЗД-1-14/17
Датум: 12.06.2017.
Нови Сад

На основу члана 42 став 2 и 3 Покрајинске скупштинске одлуке о Покрајинском заштитнику грађана - омбудсману ("Службени лист АП Војводине" број 37/2014, 40/2014 – испр. и 54/2014), Покрајински заштитник грађана – омбудсман упућује Покрајинском секретаријату за социјалну политику, демографију и равноправност полова следеће

МИШЉЕЊЕ

Прва процена и интервенција Центра за социјални рад Града Новог Сада о постојању насиља у породици и процена о томе ко је насилник, а ко су жртве насиља, није сачињена у складу са прописаним стандардима стручног рада у области породично-правне и социјалне заштите.

Погрешна процена утицала је на судски поступак и одлуке суда, пре свега на одлуку да деца буду привремено поверена оцу. На тај начин нанета је немерљива штета правима деце у овом случају, њиховом емоционалном развоју и менталном здрављу, што је допринело и њиховом отуђењу од мајке.

Пристрасност и предрасуде стручних радника током целокупног рада на случају, утицали су на креирање одлука, док су занемарени стручност, објективност и најбољи интерес детета уз пасивност према насилном родитељу и осмишљавању мера за виђање деце и мајке ради реуспостављања односа и напослетку враћања деце мајци. Оваквим поступањем Центра, мајка је доведена у неједнак положај у односу на бившег супруга и у ситуацију да он наставља психолошко насиље према њој коришћењем институција.

Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова није доследно пратио извршавање мера наложених Центру за социјални рад Нови Сад у извештају о стручном надзору број 129-560-134/2015-03 од 25.11.2016. године, нити је предузимао даље мере из својих надлежности због неизвршавања налога мера од стране Центра.

Недоследно, неблаговремено предузимање и пропуштање предузимања свих расположивих мера из надлежности надзорног органа према органу старатељства, у чијем поступању су утврђени пропусти у спровођењу стручног рада и поштовању закона, шаље се порука да се такво понашање и приступ раду толерише и умањује се значај последица које услед тога могу настати код корисника.

Пасивним односом надзорног органа према незаконитом, нестручном и несавесном поступању запослених на пословима социјалне и породично-правне заштите, доприноси се проблему и продубљивању штете по права и најбољи интерес корисника, нарочито у случајевима заштите права и најбољег интереса детета. Овакво поступање свих релевантних

актера у спровођењу социјалне и породично-правне заштите обесмишљава сам систем овог вида заштите стварајући осећај неповерења и беспомоћности код оних којима је овај вид подршке неопходан.

Сходно наведеном мишљењу, Покрајински заштитник грађана – омбудсман упућује Покрајинском секретаријату за социјалну политику, демографију и равноправност полова следеће

ПРЕПОРУКЕ

Потребно је да Секретаријат предузме мере **неодложне интервенције** из своје надлежности и испита рад Центра за социјални рад како би се спречило даље наношење штете по живот и здравље малолетних Д. и Н. Р. и њихове мајке С.С.

Потребно је да Секретаријат **наложи промену водитеља случаја и стручног тима Центра** због угрожавања деце и занемаривања њихових потреба у дужем временском периоду, као и да **новом стручном тиму упути јасне и детаљне инструкције** и на тај начин осигура поштовање основних начела социјалне заштите: *целовитост, благовременост, ефикасност*, принципа најбољег интереса детета и принципа подршке ненасилном родитељу.

Потребно је да Секретаријат прати рад и поступање Центра у овом случају, као и да **обавести суд**, у поновљеном поступку за измену одлуке о вршењу родитељског права, о стручном надзору, наложеним мерама и инспекцијском надзору.

Потребно је да Секретаријат у року од седам дана од дана пријема ове препоруке обавести Покрајинског заштитника грађана – омбудсмана о предузетим мерама.

Образложење

Покрајински заштитник грађана – омбудсман примио је 31. марта 2017. године притужбу С.С. из НС којом се жали на рад Центра за социјални рад Града Новог Сада у поступцима одређивања старатељства над малолетном децом Д. и Н., извршавања привремене мере и виђања са децом.

Из документације приложене уз притужбу, произлази да је брак С.С и Б.Р. разведен 25. маја 2010. године и малолетна деца су пресудом у предмету П2. 81/2010 поверена мајци на самостално вршење родитељског права уз уређен модел виђања са оцем. Модел виђања је пет година поштован и био је функционалан. Тужбу за развод брака поднела је подносиатељка притужбе због насиља које је трпела од стране супруга. Б.Р. правноснажно је осуђен за кривично дело насиља у породици 1. марта 2011. године на условну казну у трајању од две године.

Виђање између мајке и деце је прекинуто 3. јуна 2015. године од када деца, након викенда са оцем, нису враћена мајци, те мајка до данас, дакле пуне две године, није у контакту са њима. Само једно виђање је спроведено и то у поступку извршења привремене мере за предају детета која је покушана у Центру за социјални рад када су мајка и деца разговарали у скрин соби.

Извршни поступак ради враћања деце мајци по пресуди П2. 81/2010, покренут је 16. јуна 2015. године. Б.Р, након што је С.С. покренула поступак принудног извршења пресуде ради враћања деце мајци, подноси 6. јула 2015. године тужбу ради заштите деце од насиља у породици. Правноснажном пресудом П2. 1152/15 од 4. јула 2016. године тужбени захтев за одређивање мера заштите од насиља у породици у односу на тужену С.С. одбијен је након што је суд утврдио да она није сврсисходна и да не постоји опасност од тога да мајка врши насиље према деци. У образложењу пресуде наводи се, између осталог, да је „Суд посебно ценио исказ законског заступника и оца малолетних тужилаца и прихватио га само у делу који је сагласан писменој документацији, док у претежном делу његов исказ сматра неистинитим и исконструисаним“. Надаље, наводи се да је „судско веће било лично сведок понашања законског заступника у судници када су саслушавана деца, те приликом њиховог изласка из суднице, а уласка мајке у судницу, окренуо је лично главе деци према зиду како не би погледали у мајку што суд сматра неприхватљивим и апсолутно неразумљивим поступком једног родитеља у датој ситуацији“. У образложењу пресуде наводи се и то да „упркос привременој мери којом су одређени контакти у контролисаним условима Центра за социјални рад, ови контакти се опструишу од стране оца на разне начине, уз разна оправдања, без и најмање воље и жеље да до контакта дође, напротив деци се не дозвољава ни контакт очима са мајком у судници. Законски заступник у свом исказу није изнео ниједан конкретан вид насиља којем су деца била изложена..., нити су деца у свом исказу навела да се боје мајке, да се плаше мајке, већ су само изразили љутњу и непостојање разлога да је поздраве пре рочишта у ходнику суда, ни у самој судници“.

Покрајински заштитник грађана – омбудсман посебно указује на чињенице које су претходиле задржавању деце код оца, превасходно на уочене пропусте у стручном раду и незаконито поступање Центра за социјални рад у Новом Саду, те несавесне одлуке стручних радника Центра.

Недељу дана пре викенда након ког неће вратити децу мајци, односно 26. маја 2015. године, Б.Р. поднео је тужбу ради измене одлуке о вршењу родитељског права на основу које је покренут парнични поступак П2. 874/15. Релевантно је указати и на то да из садржине достављене документације која се односи на судски поступак произлази да се С.С. обратила школском психологу 15. маја 2015. године због тешкоћа које је старији син Д. имао у учењу. Сарадња између Д. и психолога је била добра и давала резултате. Међутим, психологу се након тога обратио и Б.Р. са тврдњама да мајка занемарује децу и да је насилна према њима, те се Д. на наредни заказани сусрет са психологом појавио видно узнемирен наводећи да су он и млађи брат кажњавани шамарањем од стране мајке. Психолог о овоме обавештава Тим школе за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања, а ОШ „_____“

упућује 2. јуна 2015. године допис Центру за социјални рад Нови Сад у ком тражи од овог органа да предузме мере из својих надлежности и испита наводе о насиљу према деци. Супервизорка Центра М.К.К, у одсуству водитељке случаја Љ.В, разговара са оцем од ког добија информацију да су деца код њега на продуженом викенду, да мајка злоставља децу и да деца не желе да буду код ње. Супервизорка не проверава основ задржавања деце код оца, а који је противан одлуци суда, те, уз сагласност оца, заказује разговор с децом у просторијама Центра 8. јуна 2015. године о чему је сачињен налаз и мишљење који је 9. јуна 2015. године послат на поступање полицији и тужилаштву, а 11. јуна 2015. године достављен и Основном суду у предмету П2. 874/15 по тужби Б.Р. ради измене одлуке о вршењу родитељског права. Први разговор стручног тима са мајком је обављен тек 8. јула 2015. године.

У Записнику о испитивању сведока сачињеном 16. јануара 2017. године у Основном јавном тужилаштву у Новом Саду у предмету КТИ 118/15 који је покренут поводом пријаве Центра за социјални рад против С.С. (тада Р.), супервизорка М.К.К, између осталог, изјављује следеће:

- „...изјављујем да сам разговор с оцем обавила само једном и то 4. јуна...“
- „Не могу да се изјасним шта то значи продужени викенд, односно колико су деца и када била код оца, да ли су то били дани пре него што је по пресуди било утврђено виђање деце или после, али сам рад на предмету преузела из разлога што је од ОШ „_____“ стигло обавештење о обраћању Д. психологу школе“
- „...ја, као супервизор у предмету, донела сам одлуку да деца остану код оца, обзиром да су деца изразила такву жељу... Центар за социјални рад треба да збрине дете на сигурно иако постоји само сумња на злостављање деце, **нисам доносила посебну писмену одлуку, већ, по мом мишљењу, сам налаз и мишљење представља основ за то.**
- „Било који облик насиља довољан је за овакву одлуку.“
- „Детету се верује док се супротно не докаже, то је принцип утврђен **Међународном конвенцијом о заштити дечјих права, те сам одлуку донела након обављеног форензичког интервјуа с децом, који поред педагога и психолога имају социјални радници**“
- „...из мог угла, односно угла моје професије, није од значаја да ли је разговор с мајком обављен пре или после сачињавања извештаја, обзиром да извештај не приказујемо родитељу за кога постоји сумња за вршење насиља над децом“
- „... у време сачињавања извештаја нисам за ово знала (за чињеницу да је отац осуђиван за насиље у породици и за то да мајка дужи низ година посећује саветовалиште за брак и породицу при истом центру), али и да сам знала сачинила бих исти извештај, обзиром како сам већ навела, деца се верује.“
- „...Изјављујем да **информацију коју добијем од деце немам обавезу да проверавам на било који начин, а пре давања мишљења, односно сачињавања налаза.**“
- „секретаријат нема других аргумената...осим захтева за поновни надзор адвоката Р.М. Онај **ко познаје рад центра за социјални рад не пише овакве глупости, кад то кажем мислим на захтев од стране адвоката Р.М.**“

Покрајински заштитник грађана-омбудсман цитирао је изјаве супервизорке К-К будући да оне непосредно указују на то да се у конкретном случају она водила личним ставовима и предрасудама, супротно члану 18 **Кодекса професионалне етике стручних радника социјалне заштите Србије**, односно обзирном разматрању ради формирања професионалног мишљења и дужности да своје мишљење заснива на балансираном, пажљивом и обзирном разматрању, одржавајући при томе свесност о утицају сопствених вредности, предрасуда и сукоба интереса на сопствену праксу и на друге укључене стране. Истовремено, сматрамо недопустивим да стручни радници који поступају у области заштите права детета не познају основне принципе **Међународне конвенције о правима детета**, те да изјавом да је један од принципа Конвенције да се детету верује док се супротно не докаже покушава да оправда своје незаконито и несавесно поступање. Напротив, Међународном конвенцијом о правима детета предвиђено је да у свим активностима које се тичу деце, без обзира на то да ли их предузимају јавне или приватне институције социјалног старања, судови, административни органи или законодавна тела, најбољи интерес детета биће од првенственог значаја. Стране уговорнице се обавезују да детету обезбеде такву заштиту и бригу која је неопходна за његову добробит, узимајући у обзир права и обавезе његових родитеља, законских старатеља или других појединаца који су правно одговорни за дете и у том циљу ће предузети све одговарајуће законодавне и административне мере. Стране уговорнице ће обезбедити да се институције, службе и установе одговорне за бригу или заштиту деце прилагоде стандардима које су утврдили надлежни органи, посебно у области сигурности, здравља, у погледу броја и подобности особља, као и стручног надзора.

Из изјава супервизорке М.К-К. произлази, међутим, да њена пријемна процена у погледу одређивања приоритета поступања није у складу одредбама Општег протокола за заштиту деце од злостављања и занемаривања, нису поштовани стандарди вођења случаја прописани Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада Центра за социјални рад, као ни основна начела прописана Законом о социјалној заштити.

Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова у Извештају о стручном надзору с налогом мера од 25. августа 2016. године констатовао је да је „увидом у списе предмета утврђено да у раду на овом случају Центар није применио метод вођења случаја и да у заштити деце као потенцијалних и стварних жртава насиља у породици нису испоштована четири основна принципа-начела заштите: благовременост, целовитост, континуитет и законитост. Заштита корисника није организована у складу са законским прописима и прописаним стандардима стручног рада у области породично-правне и социјалне заштите. **Одмах приликом пријаве сумње на насиље пријемна процена одређивања приоритета поступања (процена степена угрожености деце) није извршена правилно, што је опредељивало даље одлуке о непредузимању мера заштите.** Нису прикупљени сви релевантни подаци који су прописани Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад, односно нису процењени целовито и правилно стање и потребе корисника, њихово породично функционисање и средински фактори, што је предуслов за доношење адекватног плана услуга и мера заштите корисника. **Због неадекватног спровођења и окончања почетне процене, није уследио поступак по прописаним стручним процедурама – нису сачињавани планови услуга и мера**

и праћења, ни након спознаје да отац емоционално злоупотребљава децу и да децу треба заштитити од злостављања и занемаривања од стране оца. Није обезбеђена законитост рада, нису поштовани рокови и процедуре, и примена и поштовање прописаних стандарда стручног рада у односу на поступак пријема, процене, избора услуга или мера, планирања заштите и евалуације постигнутог у раду на заштити корисника како би се обезбедио професионално вођен процес промене у циљу задовољења потреба и превазилажења проблема корисника. Нису примењени критеријуми за процену угрожености деце и **нагласак није стављен на обавезну проверу постојања насиља у породичном контексту.** Након што је утврђено да отац емоционално угрожава децу, као примарни задатак није одређено заустављање насиља. Како ни приликом отварања случаја, тако ни касније, није извршена стандардизована процена ризика од насиља у породици, као и процена ризика и планирање мера поступања, адекватно реаговање институција кроз примену интервентних поступака, њихово праћење и промену, као и стална координирана размена информација са запосленима у другим институцијама и установама (полиција, судови, школа коју деца похађају, здравствене установе,...) усаглашена са упутствима о размени информација и поступцима“.

Дакле, радњама и активностима Центра за социјални рад Нови Сад који су уследили након погрешне пријемне процене коју је извршила супервизорка Центра, пропусти које је она начинила нису отклоњени, већ је проблем продубљен и нанесена је немерљива штета правима и најбољем интересу малолетних Д. и Н. Р.

Када је реч о извршном поступку за враћање деце мајци који се води под бројем И 2355/2015 Центар за социјални рад Нови Сад доставио је Основном суду у Новом Саду обавештење од 21. јула 2015. године да **орган старатељства неће поступати у поступку спровођења извршења ради предаје деце мајци**, јер је на основу разговора с децом утврђено да су она изложена насилном понашању мајке С.Р.

У Налазу и мишљењу Центра које је достављено 11. јула 2015. године Суду у предмету број П2. 874/15 по тужби Б.Р. за измену одлуке о вршењу родитељског права од 26. маја 2015. године наводи се да је **у интересу деце да се привремена мера о поверавању деце оцу што пре усвоји.** Надлежни суд је, ценећи и мишљење Центра, 17. јула 2015. године донео решење којим је одредио привремену меру и малолетне Д. и Н. поверио оцу на самостално вршење родитељског права.

Наведена привремена мера допуњена је решењем Суда од 13. октобра 2015. године којим је уређено виђање деце с мајком у просторијама Центра. Из образложења решења Суда о измени и допуни привремене мере од 7. јула 2017. године, у предмету П2. 874/15, произлази да је Центар за социјални рад поднеском од 3. децембра 2015. године обавестио суд да се мора допунити решење о привременој мери, јер претходно решење није у складу с дечјим школским обавезама, а да је први позив родитељима од стране Центра упућен 13. јануара 2016. године када су обе странке обавестиле Центар да неће моћи да дођу у предвиђеном термину, те су затражиле нов позив. На наредни позив када је виђање заказано за 20. јануар 2016. године, мајка се одазвала, а отац и деца нису. Наредне недеље отац је децу довео 40

минута раније у односу на заказани термин, инсистирао на томе да радници Центра поново разговарају са децом и да им она кажу да не желе да се виде с мајком, а потом је одвео децу пре него што је мајка стигла и виђање се није остварило. На наредна четири заказана виђања отац није довео децу, налазећи за то оправдања о којима је обавестио Центар, док се мајка појавила сваки пут. На пети по реду заказани термин, 9. марта 2016. године отац је са својим пуномоћником и децом дошао у Центар у 10:40 часова иако је виђање било заказано у термину од 9 до 11 часова.

Покрајински заштитник грађана – омбудсман указује и на то да је отац у међувремену исписао децу из ОШ „_____“ и уписао их у ОШ „_____“ без сагласности мајке.

У току даљег судског поступка у предмету П2. 874/15 спроведено је психијатријско-психолошко вештачење које указује на то да је процена Центра за социјални рад Нови Сад била погрешна. Наиме, у **Налазу и мишљењу вештака од 30. маја 2016. године, утврђено је да отац занемарује основне потребе малолетне деце, да активно код њих поткрепљује синдром отуђења од мајке и ближе родбине с мајчине стране, да децу излаже необјективним и неадекватним информацијама о мајци, те да су деца изложена најтежем облику емоционалног злостављања од стране оца и да се налазе у најтежем (трећем) стадијуму отуђења од мајке.** Суд је потом 7. јула 2016. године донео друго решење о привременој мери којом је наложено оцу да децу одмах преда мајци.

Даље поступање Центра за социјални рад у Новом Саду доприноси неизвршавању судског решења, односно активности које Центар предузима нису у складу са одлуком суда нити су доследне, ефикасне и у складу са најбољим интересима деце.

На молбу С.С. од 25. јула и 10. августа 2016. године да Центар за социјални рад хитно посредује у извршавању решења суда, тадашњи директор Центра за социјални рад Нови Сад Н.Д. дописом од 16. августа 2016. године упућује мајку да се ради извршења Решења обрати Основном суду у Новом Саду и саопштава да је Центар донео и почео са спровођењем решења о корективном надзору над вршењем родитељског права оца у односу на малолетне Д. и Н. Р. Покрајински заштитник грађана – омбудсман указује на то да не само да је ова мера неблаговремено донета, јер је Центар већ имао довољно података и разлога да ову меру и раније примени, него је решење донето, не на иницијативу Центра већ на захтев судије упућен писмено 14. јуна 2016. године. Закључак о потреби за спровођењем корективног надзора над вршењем родитељског права Б. Р. над малолетним Д. и Н, донет је 4. јула 2016. године, а решење о примени ове мере 8. јула 2016. године, дан након што је Суд донео другу привремену меру и наложио оцу да одмах по добијању решења децу преда мајци, а најкасније у року од 15 дана под претњом извршења, чиме су престали разлози за примену и даље спровођење мере корективног надзора. Овим је још једанпут потврђено да је Центар неблаговременим, неконтинуираним, незаконитим и неефикасним поступањем утицао на неусаглашено поступање институција и на обесмишљавање предузетих мера.

Основни суд у Новом Саду 30. новембра 2016. године донео је Закључак којим одређује спровођење извршења ради предаје деце мајци 26. децембра 2016. године на адреси оца. Суд

је Центру за социјални рад наложио да сарађује са судом приликом одузимања деце од оца и да извести суд уколико до дана одређеног за спровођење извршења прикупи податке значајне за извршење.

У допису Основног Суда у Новом Саду од 23. јануара 2017. године којим се од Центра за социјални рад Нови Сад захтева да га хитно извести о предузетим мерама и активностима сходно датим налозима, наведено је да је, поводом рочишта заказаног за 26. децембар 2016. године, а одложеног за 10. јануар 2017. године, Центар доставио допис тек 5. јануара 2017. године са налазом још од 31. августа 2016. године. У допису Суда наведено је да из наведеног дописа Центра „**произлази да није планирана нити извршена ниједна радња потребна да би се деца припремила за предају мајци, што је била дужност водитеља случаја**“.

На захтев поступајуће судије у извршном поступку, Центар обавештава Суд дописом од 26. јануара 2017. године да је истог дана реализован консултативни састанак стручних радника из Службе за заштиту деце и младих Органа старатељства и Саветовалишта за брак и породицу, а у вези с планирањем интервенције током поступка извршења. Предлог плана интервенисања подразумевао је да ће водитељка случаја Љ.В. саветодавни рад обавити с децом и оцем, а психолог Саветовалишта Љ.Б. са мајком, те да се извршење треба реализовати у форензичким собама Центра.

У међувремену, 25. јануара 2017. године, на рочишту у оквиру поступка П2. 874/15, вештаци су се по други пут изјаснили да су деца изложена најтежем облику злостављања од стране оца и да је једини начин да се престане са злостављањем тај да се деца у потпуности одвоје од њега на одређени период, те да се једино на овакав начин могу спречити несагледиве последице по ментално здравље деце. **Према мишљењу вештака „у најбољем интересу деце по њихов даљи емоционални развој је што брже реуспостављање контаката и релација деце с мајком уз укључивање оца у психолошки саветодавни рад у сврху постизања увида и модификовање понашања усмереног на инструментализацију и отуђење деце од мајке као и праћење ефеката тог третмана односно корекција на плану ставова и понашања тужиоца**“. Суд је, имајући у виду налаз вештака, изјашњење вештака као и чињеницу да отац одбија да преда децу мајци по решењу од 7. јула 2016. године, те чињеницу да су деца изложена континуираном емоционалном насиљу од стране оца, одредио прекид контакта између оца и малолетне деце, као и било какав облик комуникације док за то буду постојали разлози. Сходно томе, **Суд је 02. фебруара 2017. године донео ново, треће по реду, решење о привременој мери и наложио оцу да децу одмах преда Центру за социјални рад у Новом Саду ради смештаја у одговарајућу установу социјалне заштите, да се он сам подвргне психотерапијском третману, а да оба детета такође буду подвргнута психолошком третману у Институту за здравствену заштиту деце и омладине.**

Б. Р. уложио је жалбу на ово решење Основног суда у Новом Саду коју је Виши суд у Новом Саду решењем број Гж. 1269/17 од 28. марта 2017. године усвојио, укинуо решење о привременој мери и предмет П2. 874/15 вратио првостепеном суду на поновно суђење.

Разлог укидања решења је то што је због повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 1, односно због тога што је у току поступка промењен састав већа судија. **Наредно рочиште у новом предмету П2. 536/17 заказано је за 4. јул 2017. године, а на рочишту одржаном 5. маја 2017. године Основни суд донео је решење којим се тражи мишљење Центра за социјални рад о сврсисходности предложене привремене мере и извештај о евентуалној потреби за смештај деце у Установу социјалне заштите и која је то установа на територији Града Новог Сада.**

У овом тренутку забрињава то што „радници Центра за социјални рад који су ангажовани на овом случају и даље стоје на становишту да живот и здравље деце у породици нису угрожени“ како се наводи у писменом одговору Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова од 23. фебруара 2017. године, а на захтев С.С. за спровођење ванредног стручног надзора над радом Центра. Наиме, ванредни надзор је затражен због тога што Центар, између осталог, није поступио по налозима другостепеног органа од 25. новембра 2016. године. У одговору Секретаријата наведено је да је овај орган запримио 29. децембра 2016. године извештај о поступању Центра по налогу мера из ког произлази да **због пропуста у поступању водитељке случаја Љ.В. у поступку који је претходио извршењу, није одређен психолог који ће учествовати у поступку извршења пред Судом, да је у Центру организована Конференција случаја у вези са сумњом на злостављање деце од стране оца, као и да извештај са ове конференције није садржао заједничку процену ситуације/ризика и план свеобухватних мера заштите јер радници Центра ангажовани на овом случају не одступају од својих ставова.** Секретаријат је в.д. директору Центра наложио да предузме мере и активности из својих надлежности ради обезбеђивања даљег законитог поступања Центра. Иако Центар није извршио све налоге другостепеног органа, нити исправио пропусте у раду, а в.д. директорка Центра није предузела мере како би преиспитала одговорност радника ангажованих на случају, **Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова није предузео даље мере из својих надлежности како би обезбедио законитост поступања органа старатељства у конкретном случају.**

Покрајински заштитник грађана – омбудсман изражава забринутост због неактивног односа надлежног секретаријата према озбиљним пропустима Центра за социјални рад у Новом Саду које је управо другостепени орган утврдио у току надзора над стручним радом органа старатељства, а који су довели до ненадокнадиве штете по живот и здравље малолетних Д. и Н. Р, као и њихове мајке С.С.

Покрајински заштитник грађана – омбудсман истиче и контрадикторност која произлази из ставова и поступања Центра за социјални рад Нови Сад, указујући још једанпут и на пасивност поступајућег другостепеног органа. Наиме, у вези са закључком Центра о потреби са спровођењем корективног надзора над вршењем родитељског права Б.Р. од 4. јула 2016. године, Стручни тим Центра наведени закључак није базирао само на налазу и мишљењу вештака у судском поступку већ и на чињеницама утврђеним током организовања виђања деце с мајком у просторијама Центра. О овоме сведочи извештај Центра број 02-56042-27510/15 од 17. марта 2016. године за потребе суда: „**рад стручног тима није био могућ, јер отац није доводио децу на контакте, деца су испољавала велики отпор према виђању с**

мајком, а отац није уважавао саветодавне поруке стручних радника и није показивао аутентичну жељу да се контакти реализују, већ је одговорност за виђање делегирао на децу. Стручни радници Центра су такође утврдили да се отац није аутентично ангажовао у својој родитељској улози да до виђења дође. Децу је само једном одвео у саветовалиште за младе, констатован је њихов отпор према мајци и није настављен терапијски третман. Приликом разговора са стручним радницима Центра који су делегирали одговорност са деце на њега, вербално и невербално је исказивао **негодовање и незадовољство**. Упркос овако утврђеној и сроченој процени Центра, налазу и поновљеном налазу вештака у судском поступку, утврђеним пропустима од стране другостепеног органа, у допису Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова од број: 129-560-134/2015-03 од 23. фебруара 2017. године, констатује се да **радници Центра ангажовани на случају и даље стоје при становишту да живот и здравље деце нису угрожени у породици**. Секретаријат надаље указује на то да ће и даље пратити рад Центра за социјални рад у Новом Саду у овом случају и наставити с предузимањем мера из своје надлежности, међутим, исти орган који је утврдио да је Центар поступао незаконито одбија да спроведе инспекцијски надзор над радом Центра и не предузима мере према надлежнима у Центру (да изврши непосредан увид у остваривање услуга, упозори на уочене неправилности и да у складу с чланом 170 став 1 тачка 3 Закона о социјалној заштити у хитним случајевима нареди отклањање утврђених неправилности и недостатака одмах, те да у складу с тачком 8 изврши непосредан увид у спровођење налога изречених у поступку инспекцијског надзора, да сходно члану 171 истог закона предложи Комори одузимање лиценце стручном раднику из разлога прописаних законом, да поднесе кривичну пријаву, пријаву за привредни преступ и захтев за покретање прекршајног поступка ако посумња да је поступањем, односно непоступањем установе социјалне заштите учињено кривично дело, привредни преступ или прекршај). Наведено произлази из одговора Секретаријата С.С. допис број 139-55-34/2017-01 од 29. марта 2017. године.

Напослетку, указујемо и на одговор Центра за социјални рад Нови Сад број: 20-07000-4994/17 од 13. марта 2017. године поводом обраћања С.С. ради обезбеђивања смештаја малолетних Д. и Н. Р. у установу социјалне заштите и изузећа поступајућих радника Центра из рада на случају. Покрајински заштитник грађана – омбудсман закључује на основу садржине датог одговора да Центар није анализирао и исцрпео све могућности за реализацију судске одлуке за смештај деце у установу социјалне заштите и сводећи је на смештај у Прихватилиште за децу Сигурна кућа у Новом Саду. Опис капацитета прихватилишта и набрајање корисника са различитим врстама тешкоћа, проблема у понашању, малолетне извршиоце кривичних дела, Покрајински заштитник грађана, имајући у виду досадашње поступање радника Центра ангажованих на овом случају, сматра тенденциозним у смислу навођења суда на одлуку да се одустане од смештаја деце у установу социјалне заштите и манипулисања осећањима и изазивања осећаја кривице код мајке.

Покрајински заштитник грађана – омбудсман указује на могућност, за коју није уочено да је била разматрана од стране Центра за социјални рад Нови Сад, да деца буду смештена у Дечје село у Сремској Каменици будући да се третман за дете у овој

установи планира заједно са центрима за социјални рад и да је ова установа од свог оснивања умрежена у систем социјалне заштите Републике Србије.

Образложење релевантних прописа

Указујемо на домаће и међународне акте који су прекршени поступањем Центра за социјални рад Града Новог Сада уз наглашавање неопходне хитне интервенције од стране Секретаријата како би се спречило даље наношење штете и заштитила деца од емоционалног насиља и занемаривања од стране оца.

Конвенција УН о правима детета осим већ наведеног у образложењу ове препоруке, у члану 9. прописује да ће стране уговорнице обезбедити да дете не буде одвојено од својих родитеља против њихове воље, осим када надлежне власти, уз судски надзор, одреде у складу са важећим законом и поступком, да је такво одвајање неопходно у најбољем интересу детета. Таква одлука може бити неопходна у одређеном случају, као нпр. ако родитељи злостављају или занемарују дете или живе одвојено па се мора донети одлука о месту становања детета. У сваком поступку који произилази из става 1 овог члана, све заинтересоване стране имаће могућност да учествују у поступку и да изнесу своје мишљење. Стране уговорнице ће поштовати право детета одвојеног од једног или оба родитеља да редовно одржава личне односе и непосредне контакте са оба родитеља, осим ако је то у супротности са најбољим интересом детета.

Члан 12. Каже да ће стране уговорнице обезбедити **детету које је способно да формира своје сопствено мишљење**, право слободног изражавања тог мишљења о свим питањима која се тичу детета, с тим што се мишљењу детета посвећује дужна пажња у складу са годинама живота и зрелошћу детета.

Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици у преамбули наводи да државе уговорнице треба, између осталог, да препознају децу као жртве породичног насиља, укључујући и случајеве када су сведоци насиља у породици. У члану 5б се каже да се стране обавезују да предузму неопходне законодавне или друге мере и заштите права и интересе жртава, укључујући њихове посебне потребе као сведока, у свим фазама истраге и судског поступка, а посебно. Према потреби, дете жртва и дете сведок насиља над женама и насиља у породици мора да добије посебне мере заштите, које узимају у обзир принцип најбољег интереса за дете.

Закон о социјалној заштити у члану 149 каже да је запослени у установи социјалне заштите односно код пружаоца услуга социјалне заштите дужан да извршава радне обавезе утврђене овим законом и другим актом у складу са законом. Услуге социјалне заштите су између осталог и услуге процене и планирања - процена стања, потреба, снага и ризика корисника и других значајних особа у његовом окружењу; процена старатеља, хранитеља и усвојитеља; израда индивидуалног или породичног плана пружања услуга и мера правне заштите и других процена и планова. Начела на којима се заснива социјална заштита су пре свега начело поштовања интегритета и достојанства корисника (корисник, у складу са законом, има право на социјалну заштиту која се заснива на социјалној правди, одговорности

и солидарности, која му се пружа уз поштовање његовог физичког и психичког интегритета, безбедности, као и уз уважавање његових моралних, културних и религијских убеђења, у складу са зајемченим људским правима и слободама), начело најбољег интереса корисника (услуге социјалне заштите пружају се у складу са најбољим интересом корисника, уважавајући његов животни циклус, пол, етничко и културно порекло, језик, вероисповест, животне навике, развојне потребе и потребе за додатном подршком у свакодневном функционисању), начело ефикасности социјалне заштите (социјална заштита остварује се на начин који обезбеђује постизање најбољих могућих резултата у односу на расположива финансијска средства), начело благовремености социјалне заштите (социјална заштита остварује се на начин који обезбеђује правовремено уочавање потреба корисника и пружање услуга ради спречавања настанка и развоја стања која угрожавају безбедност и задовољавање животних потреба и ометају укључивање у друштво), начело целовитости социјалне заштите (услуге социјалне заштите пружају се у складу с функцијом коју имају, повезано и усклађено, тако да обезбеђује целовиту социјалну заштиту кориснику у сваком животном добу).

Мишљења смо да су наведена начела прекршена у раду Центра за социјални рад Града Новог Сада изостанком прве процене породичне ситуације, непрепознавањем ситуације насиља према мајци и деци, изостанком јасног одређивања насилника и жртава и предузимања мера заштите и подршке у складу са Законом и посебним протоколима, занемаривањем пружања целовите и благовремене услуге социјалну заштиту. Пропусти су имали директан утицај на креирање налаза и мишљења на основу којих је суд привремено децу поверио оцу на старање, док су сви каснији докази ишли у прилог ставу да деца трпе емоционално насиље од стране оца који их отуђује од мајке.

Кодекс професионалне етике стручних радника социјалне заштите Србије прекршен је у делу обавезе стручног радника да се на целовит начин бави корисником, унутар породице, заједнице и друштвеног окружења, и треба да препозна умне, емоционалне, физичке, социјалне и духовне аспекте живота особе, ради остваривања циљева социјалне заштите, као и да своје мишљење заснива на балансираном, пажљивом и обзирном разматрању, одржавајући при томе свесност о утицају сопствених вредности, предрасуда и сукоба интереса на сопствену праксу и на друге укључене стране.

Покрајински заштитник грађана - омбудсман није разматрао поштовање Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад, као и одредбама осталих прописа чије кршење је утврдио Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова у свом извештају број 129-560-134/2015-03 од 25. Новембра 2016. године.

Имајући у виду наведено, мишљења смо да су створени услови за утврђивање одговорности поступајућих стручних радника, у складу са чланом 149 Закона о социјалној заштити уз истовремено предузимање мера и активности које ће бити у складу са најбољим интересима деце, али и у складу са принципом подршке ненасилном родитељу. Такође, како је наредно рочиште у поновљеном поступку ради измене одлуке о вршењу родитељског права заказано

за 4. јул 2017. године, те да је поступајућа судија затражила налаз и мишљење Центра за социјални рад, сматрамо да је адекватна **хитна реакција Секретаријата неопходна.**

Због свега наведеног, Покрајински заштитник грађана – омбудсман је заузео став изражен у мишљењу и препоруци.

С поштовањем,

**ЗАМЕНИЦА
ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА**

Ева Вукашиновић